

לקראת

איגוד מורות

מאוחד

רועי פרלשטיין דביר

הפתרון לכרסום המתמשך בכוחם של ארגוני המורים הוא איחודם וקידום תהליכי דמוקרטיזציה בתוכם. על ארגוני המורים לשוב ולמלא את תפקידם בעיצוב מערכת החינוך ובהשפעה על אופייה ועל תכניה, עניינים הקשורים ישירות גם למעמד המורים ותנאי עבודתם

שהציב לעצמו הארגון באסיפת היסוד שלו: « להיטיב את מצב החינוך בארץ- ישראל ולתת צביון לאומי עברי לכל בתי הספר בארץ-ישראל. » להחיות את השפה העברית והרוח הישראלית בבתי הספר. « להיטיב את מצב מורי בתי הספר בארץ-ישראל. (מתוך: "מאה שנה להסתדרות המורים", 2003) והיום? היום, כך נראה, התהפכה רשימת המטרות על ראשה. לכאורה, אין בכך כל רע: היום כבר יש מדינה שתדאג למטרות החינוך ולאיכותו, לשפה העברית ולרוח הישראלית. ובנוסף כפי שכבר נאמר, ה'הסתדרות' הרי הוקמה כאיגוד מקצועי. אך אם נבחן את העניין מעט יותר לעומק נגלה, כי קיים קשר עמוק בין היפוך המטרות לבין המצב בו מצויים מערכת החינוך ומעמד המורה כיום. במילים אחרות - הוויתור של ארגוני המורים <<<

הסתדרות המורים וארגון המורים העל-יסודיים (שהתפלג מהסתדרות המורים בסוף שנות החמישים) הם הארגונים היציגים של המורים בארץ. ככאלו, הם חיוניים עבור כל אחת מן המורות המועסקות במערכת. אולם, שני הארגונים איבדו את הכיוון. הם אינם מייצגים עוד את החינוך הראוי או פועלים למימושו, הפיצול יוצר ביניהם תחרות ומחליש באופן משמעותי את כוחם, וההתנהלות הפנימית האנטי-דמוקרטית אינה מאפשרת לשנות אותם מבפנים. במאמר זה אטען, כי על ציבור המורים לקרוא לאיחוד ארגוני המורים ולדרוש את הקמתם מחדש כאיגוד דמוקרטי ומאוחד של כלל עובדי ההוראה בארץ. הסתדרות המורים, שהוקמה ב-1903, היתה אחד הארגונים הצינוניים הגדולים הראשונים שהוקמו. היא הוקמה כאיגוד מקצועי, שתפקידו לדאוג לחבריו, אולם דווקא משום כך, בולטת הגדרת המטרות

רועי פרלשטיין-דביר הוא מחנך, אב לשלושה וחבר הקיבוץ העירוני 'תמוז'

<<< על מעורבות בעיצוב מערכת החינוך משמעות וויתור על חלק ניכר מכוחם של הארגונים לעצב את תנאי העבודה של חבריהם.

בשנים האחרונות חתמו שני ארגוני המורים - הסתדרות המורים, בראשות יוסי וסרמן וארגון המורים העל יסודיים, בראשות רן ארז - על הסכמי שכר חדשים: 'אופק חדש' בחינוך היסודי ו'עזו לתמורה' בחינוך העל-יסודי. שני ההסכמים הוצגו כרפורמה מעמיקה במבנה החינוך, אך דווקא בחינת המרכיבים המרכזיים בשני ההסכמים: שינוי מבנה ההעסקה של המורים ("סוף-סוף המורים יעבדו משרה מלאה ויתוגמלו בהתאם"), יותר שעות הוראה פרטניות, והעלאה משמעותית בשכר המורים, ובייחוד המורים המתחילים, מדגישים את היפוך המטרות שהוזכר.

יש לומר בפה מלא - שני ההסכמים הם התחלה טובה, לפחות מבחינת העלאת שכר המורים. לכל הפחות, הם יפסיקו את התופעה המבישה, שמורה מתחיל מקבל השלמת הכנסה באופן מובנה לתוך שכרו (!!!).

אז מה הבעיה, בעצם? לא בכדי, היתה המטרה הראשונה של ה'הסתדרות' כשהוקמה שיפור מצב החינוך, ולא בכדי הוצבה המטרה של שיפור מצב המורים בסוף הרשימה. ההיגיון העומד מאחורי דירוג המטרות הוא, שרק שיפור מצב החינוך יכול להביא לשיפור בתנאי העבודה ובאיכות החיים של המורים, ולו מפני שזו הדרך היחידה להשאיר מורים טובים במערכת. דרישות כגון הקטנת כיתות, יצירת אפשרות למתן יחס אישי אמיתי לתלמידים ועוד, יש בהן כדי לשפר באופן מהותי ומעמיק את איכות החינוך הניתן לילדינו, אך הן גם יאפשרו למורים רבים, אשר מאמינים בלב שלם בשליחות שבמקצוע בו בחרו, לעשות את עבודתם על פי אמונתם.

בתור משל, הדרישה מהמורים לספק תוצאות חינוכיות מיטביות במערכת הקיימת, אינה הגיונית יותר מדרישה כלפי כורים במכרות לספק די פחם למדינה שלמה, ללא תאורה וללא אוורור. אז נכון, יש היום אורות בכיתה, וברוב הכיתות יש

צילום: משה מילנר/לע"ה

פיצול לרעה

לאור הדברים האלה, אין זה מפתיע ששני ההסכמים עליהם חתמו ארגוני המורים מקדמים את הפרטת מערכת החינוך הן במחדל, בדרך של ויתור על דרישות לשינוי יסודי במערכת, והן במעשה, על-ידי קבלת סעיפים, בכל אחד מההסכמים, שבבסיסם ניצב היגיון ההפטרטה. כך למשל: הסכמת ההסתדרות להקל על פיטורי מורים, וכמובן - סעיף "השכר הדיפרנציאלי" (כלומר, בונוסים למורים מצטיינים, בהסכם "עזו לתמורה"). ככלל, מדובר בשני צדדים של אותה המטבע - חיזוק אמצעי "המקל והגזר" כנגד המורים, והחלשת הארגונים המייצגים.

כאן גם משחק הפיצול בין הארגונים לרעת ציבור המורים כולו, ולרעת החינוך הציבורי ככלל. הארגונים מצויים בתחרות ביניהם על מספר החברים ועל כוחם הפוליטי, ואת התחרות הזו יכול משרד האוצר לנצל בכדי להנמיך את רף הדרישות של הארגונים. כך היה, לדוגמה, כאשר משרד האוצר הפך את השאלה "מי יחתום ראשון על הסכם?" לשאלה שפגעה בארגוני המורים ובציבור המורים ברמה התנדמיתית, והפעילה עליהם לחץ לחתום על הסכם טוב פחות. אך החולשה הנובעת מהפיצול קשורה

שני ההסכמים עליהם חתמו ארגוני המורים מקדמים את הפרטת מערכת החינוך הן במחדל והן במעשה

אפילו מזגנים, ובכל זאת - המורים נמקים בכיתות. ומה שגרוע יותר (וכאן האנלוגיה למכרות מסתיימת) הוא, שגם התלמידים אינם יכולים ללמוד כך כמו שצריך.

במובן זה, איגוד מקצועי של מורים אינו יכול לעסוק רק בתנאי שכר ועבודה. מעצם טבעו של מקצוע ההוראה, התארגנות של מורים יש בה בהכרח ממד פרופסיונאלי, כזה שגם שואף להגדיר מהי הדרך הנכונה לפעול בתור מורה - בדומה לקודים האתיים שכתבו, למשל, ההסתדרות הרפואית או ארגון הפרקליטים. בכדי שמורים יוכלו למלא כראוי את תפקידם - ללמד ולחנך את דור העתיד - חייבים ארגוני המורים להיאבק על שינוי יסודי ומהותי במערכת, אשר יכלול הקטנת כיתות, פיתוח חינוך טכנולוגי מתקדם ופתוח לכל, שינוי במבנה צבירת הידע ויישומו כך שיותאם למציאות מורכבת ומשתנה במהירות, ולבסוף, שינוי מן הבסיס של אופן ההכשרה והמיון של המורים המועסקים במערכת. כל עוד הם אינם עושים זאת, הם אינם עושים את מלאכתם נאמנה - הם אינם דואגים למורים החברים בארגונים אלה ואינם מסייעים לשיפור החינוך בישראל.

שד, ושבקין זה, שהיה כה סוער במדינה, נראה כי ארגוני המורים יצאו לחופש גדול מהמציאות. שני אירגוני המורים איבדו את הלגיטימציה הציבורית שלהם: הם אינם נאבקים למען חינוך טוב יותר; הם אינם דואגים באופן מהותי לרווחתה של המורה; ובתחרות הקיימת ביניהם הם מחלישים אחד את השני ומפלגים את ציבור המורות. בכל אלו הם מאפשרים לגורמים אחרים, שמטרתם העיקרית היא הפרטת המערכת ושבירת העבודה המאורגנת, להגיע להישגים שלא בקלות ניתן יהיה לבטלם.

למורים בשטח אסור לוותר על איגוד עובדים אמיתי, כזה שיהפוך פעם נוספת על ראשה את פירמידת המטרות שהגדירה הסתדרות המורים. הגיע הזמן שכל המורים, שטובתם וטובת המערכת לנגד עיניהם, יקראו לאיחוד בין ארגוני המורים וליצירת מערכת דמוקרטית, בה יכולים המורים להביע באופן ממשי את דעתם, הן בעניינים ארגוניים והן בעניינים פדגוגיים ודידקטיים. הגיע הזמן שהמורים ידרשו לשוב ולהיות מעורבים בעיצוב המערכת, שהם הכוחות המניעים שלה. הגיע הזמן, שציבור המורים ישוב להיות החלוץ ההולך לפני המחנה ומשפיע על עיצוב החברה והמדינה.

האם איחוד כזה הוא אפשרי? כנראה שלא, ושהברירה המעשית היחידה תהיה הקמתו של ארגון חדש אשר יחליף אותם. אך אין לוותר על הדרשה, ולו כדי להציב בפני שני הארגונים, ובפני המורים כציבור, מראה ברורה וקריאה דחופה לשינוי כיוון. ///

הארגונים מצויים בתחרות ביניהם על מספר החברים ועל כוחם הפוליטי, ואת התחרות הזו יכול משרד האוצר לנצל בכדי להנמיך את רף הדרישות של הארגונים

אלו מוותרים שני הארגונים על זכותם להשתתף בהגדרה של מהו "חינוך טוב" ומיהי "מחנכת טובה", ומצמצמים את תפקידם לדאגה לשכר המורים בלבד. באופן פרדוקסלי, נוצר מצב בו למרות תוספות השכר שהושגו, יכולתם של המורים לבצע את עבודתם באופן ראוי לא השתפרה, וכך התסכול ממצב מערכת החינוך רק ילך ויגבר בקרב המורים, כפי שמעיד המירמור המתעצם כלפי הסכם "אופק חדש", אשר כבר נכנס ליישום מלא במערכת החינוך היסודי.

בסופו של דבר, הפיכת מטרות הסתדרות המורים על ראשן, והבחירה של שני הארגונים להתמקד רק בשיפור מצבו הכלכלי של המורה, שומטות את בסיס הלגיטימציה לפעולתם. המורים הפועלים בשטח אינם חפצים במשכורות עתק (שאם לא כן בוודאי היו מוצאים מקצוע אחר), המורים - רובם הגדול והמכריע - מעוניינים לעשות את עבודתם נאמנה. רובם רואים בעבודתם היום-יומית שליחות, אולי השליחות החשובה ביותר שיש לשירות הציבורי להציע.

איגוד עובדים אמיתי ודמוקרטי

אין זה מקרה, שלפני שלוש שנים היו אלו מורים "רגילים" אשר הניעו את גלגלי שביתת המורים הגדולה, ושגם בקיץ זה, המורים ה"רגילים" הם אלו שהניפו את דגל החינוך במאבק הכללי לשינוי סדר העדיפויות במדינה. אך גם אין זה מקרה, שלשביתה הגדולה נגרר רן ארוז כמי שכפאו

גם לסיבה פרוזאית הרבה יותר - כאשר משביתים רק חצי ממערכת החינוך, מופעל על הממשלה הרבה פחות לחץ להיענות לדרישות הארגונים. זה נכון במיוחד משום שלהסתדרות המורים יש את מנוף הלחץ של ילדי כיתות א'-ב', שלא ניתן להשאיר לבד בבית, בעוד שלארגון המורים יש את המנוף של הבגרויות, שמלחיץ מאד את ציבור ההורים. הראשון פועל בעיקר בחודשים הראשונים של השנה, והשני בעיקר באחרונים. הנה כי כן, דווקא הדאגה לכאורה לטובתם של המורים יצרה מצב, בו ארגוני העובדים שלהם מוחלשים, ולמעשה - כוחם לדאוג לטובת חבריהם גם בעתיד צומצם משמעותית. גרוע מכך - בהסכמים

קצה הקרחון

בדה-מרקר פורסם שגביית המסים ל-2011 תחמיץ את היעדים בכ-4 מיליארד שקל (tinyurl.com/6wl8t4k). הטיעון הניאו ליברלי הקבוע לגבי מסים טוען שהורדת מסים ממריצה את העסקים ומקטינה את האינטרס להתחמקות ממסים (בדרכים חוקיות כמו עזיבת המדינה או מקלטי מס או בדרכים לא חוקיות) כך שבפועל גביית המסים אמורה להישאר זהה או לגדול. בנוסף לכך, המחשלה טענה אל חול מחאת הקיץ שהמשק הישראלי נמצא במצב חציון ושהמשבר עליו מלינים המפגינים לא היה ולא נברא. כפועל יוצא מגישה זו סרבו המחשלה והאוצר להצעות המחחים ואפילו לחלק מהצעות סרכטנברג להעלאת מסים ישירים. אך הפלא ופלא - למרות "המצב המצוין של המשק" והמסים ש"מעודדים השקעות" גביית המסים אפילו לא עמדה בתחזית.